

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.

Зінаїда БІЛОШКУРСЬКА,

кандидат юр.наук, доцент, доцент кафедри
соціально-гуманітарних і правових дисциплін УНУС.

Вікторія КАЩУК, студентка 12-м групи

Забруднення навколишнього природного середовища, нераціональне використання природних ресурсів є наслідками порушення норм екологічного законодавства, екологічного правопорядку, з якими боротися без налагодженої системи юридичної відповідальності неможливо.

Юридична відповідальність – це здійснюваний в особливому процесуальному порядку додатковий обов'язок суб'єкта правопорушення зазнати співмірні його правопорушенню позбавлення особистого, майнового або організаційного характеру, передбачені санкцією юридичної норми. Вона спирається на державний примус, покликана, з одного боку, спричинити певні негативні наслідки для правопорушника (наприклад, позбавлення або обмеження волі, позбавлення права займатися певним видом діяльності), а також обмежити можливості правопорушника вчинити нове правопорушення, з іншою – утримати від правопорушень інших осіб.

Відповідно до ч. 2 ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічне правопорушення – це винна протиправна дія або бездіяльність, яка порушує норми екологічного законодавства та наносить шкоду навколишньому природному середовищу і здоров'ю громадян. До відповідальності за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища притягуються винні особи, як юридичні, посадові так і фізичні особи.

Винні особи, за вчинення екологічного правопорушення, притягуються до таких видів юридичної відповідальності: кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової, матеріальної і дисциплінарної.

Кримінальна відповідальність передбачена Кримінальним кодексом України, встановлена за найбільш соціально небезпечні діяння в галузі екології, тобто за вчинення екологічного злочину. Це найбільш суворий вид відповідальності, що передбачає найжорсткіші обмеження особистого і майнового характеру, настає з моменту набрання вироком суду законної сили, реалізується виключно в судовому порядку.

Екологічні злочини –це передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні діяння, які посягають на навколишнє природне середовище чи його окремі сфери (повітря, землю, надра, води тощо).

У Кримінальному кодексі України екологічні злочини виділені в самостійну групу, якій присвячений окремий VIII розділ Особливої частини, що має назву «Злочини проти довкілля» ст.ст. 236-254; розділ IX – «Злочини проти громадської безпеки» ст.ст. 265– 268; розділ X – «Злочини проти безпеки виробництва» ст. 274; розділ XII – «Злочини проти громадського порядку та моральності» ст. 299; розділ XX – «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» ст. 441.

У вигляді покарання за екологічні злочини застосовується штраф, позбавлення права займатися певним видом діяльності чи займати відповідну посаду, виправні роботи, арешт, обмеження волі, позбавлення волі на визначений строк.

Найбільш широке застосування в сфері екології має адміністративна відповідальність.

Адміністративна відповідальність за екологічне правопорушення – це вид юридичної відповідальності, яка настає внаслідок невиконання чи неналежного виконання особою чинного екологічного законодавства.

Застосування адміністративної відповідальності забезпечує належну охорону навколишнього природного середовища, природних ресурсів та екологічну безпеку громадян; реалізацію екологічних прав громадян, підприємств, установ і організацій; сприяє неухильному виконанню природоохоронних обов'язків, попередженню правопорушень.

Право накладати адміністративні стягнення за адміністративні екологічні правопорушення надані Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП) органам (посадовим особам) і спеціальним органам державного управління та контролю у галузі екології. Адміністративна відповідальність передбачена ст.ст. 46-1, 78, 78-1, 82, 82-3, 82-4, 91-1, 91-3, 93, 95, 96, 188-18 КУпАП.

Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення застосовується у разі вчинення посадовими особами дисциплінарних проступків. Винні особи притягаються до дисциплінарної відповідальності відповідно до норм Кодексу Законів про працю України, статуту підприємства (організації, установи), правил внутрішнього розпорядку тощо.

За порушення трудової дисципліни до працівника, відповідно до ст.147КЗпП України, застосовується догана або звільнення з посади. Працівники, які займають виборні посади, можуть бути звільнені тільки за рішенням органу, який їх обрав, і лише з підстав, передбачених законодавством.

Цивільно-правова відповідальність за порушення норм екологічного законодавства визначена Конституцією України (ст. 66 Конституції України закріплений обов'язок кожного не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки), Цивільним Кодексом України і іншими нормативно-правовими актами.

Для сфери екології характерні відшкодування майнової та моральної шкоди.

Майнова шкода відшкодовується винною особою, яка її спричинила своїми неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, підлягає компенсації, як правило, в повному обсязі без застосування норм зниження розміру стягнення та незалежно від збору за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів.

Відшкодовується також і моральна шкода завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'ю або смертю фізичної особи.

Висновок. Питання юридичної відповідальності в галузі екології має важливе значення. Вона визначає наслідки неправомірної поведінки правопорушника, яка порушує законні права та інтереси інших осіб. Її застосування є одним із способів захисту прав і інтересів суб'єктів. Важливою особливістю є застосування міри відповідальності за допомогою державного, в тому числі судового примусу.

Використана література:

1. Конституція України. ВВР, 1996, № 30, ст.141. Редакція від 01.01.2020. 254к/96-ВР.
2. Кримінальний Кодекс України. ВВР, 2001, № 25-26, ст.131. Редакція від 28.03.2024.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Редакція від 14.10.2023.8073-Х.
4. Цивільний Кодекс України. ВВР. 2003, №№ 40-44, ст.356. Редакція від 08.03.2024.